

1989: verkiezingen op 6 september

Leg uit waarom een gedetailleerd regeerakkoord kan leiden tot onvrede bij Kamerleden.

Politieke verhoudingen in 1989

Inmiddels ging het economisch weer wat beter met Nederland, maar de staatsschuld bleef erg hoog. Op zich is dit een normaal verschijnsel na een economische crisis. De overheid geeft in tijden van crisis veel uit. Denk bijvoorbeeld aan alle uitkeringen waar mensen een beroep op doen als de werkloosheid stijgt. Bovendien moet de overheid rente betalen over het geld dat zij leent. Lubbers vond om die reden dat de overheid minder taken moest hebben. In 1988 werd daarom het pensioenfonds van de ambtenaren zelfstandig en ook de post werd geprivatiseerd in 1989. In het derde kabinet Lubbers ([CDA](#) en [PvdA](#)), dat na de verkiezingen van 1989 gevormd werd, werd deze lijn voortgezet. Ook rijksmusea en de bibliotheken werden zelfstandig.

De Kamer maakte in het tweede kabinet Lubbers veel gebruik van haar enquêterecht. Waarschijnlijk kozen Kamerleden voor dit zware controlerende middel, omdat ze vonden dat het gedetailleerde regeerakkoord uit 1986 te weinig ruimte liet om het kabinet goed te controleren. De afspraken die gemaakt waren in het regeerakkoord konden natuurlijk rekenen op de steun van een Kamermeerderheid, waardoor de oppositiepartijen eigenlijk nog maar weinig te zeggen hadden. Niet alleen de oppositiepartijen in de Kamer waren ontevreden. Ook de [VVD](#) had het gevoel dat ze te weinig invloed in het kabinet had. De VVD had minder ministers geleverd dan het CDA. Dit was in lijn met de verkiezingsuitslag, maar het zat ze toch niet lekker. Alle kritiek van de Kamer op het kabinet maakte het de VVD en het CDA niet gemakkelijk om goed samen te werken.

In mei 1989 trok de VVD de stekker uit het kabinet Lubbers II. Er kwamen wéér vervroegde verkiezingen. De liefde tussen het CDA en de VVD was drie jaar na 1986 behoorlijk bekoeld. Het was daarom

opmerkelijk om de VVD in de verkiezingscampagne te horen praten over een eventueel nieuw kabinet CDA-VVD. Alsof er niets gebeurd was. De politieke partijen waren over het algemeen erg aardig voor elkaar in de campagne. Er werd weinig met modder gegooid. Het was immers nog onzeker welke partijen in aanmerking zouden komen voor regeringsdeelname.

Verkiezingen in 1989

Op zich hadden het CDA en de VVD op basis van de zetelverdeling een kabinet kunnen vormen (samen 76 zetels), maar het CDA verkoos uiteindelijk een samenwerking met de PvdA. Deze coalitie kon ook rekenen op meer steun (samen 103 zetels).

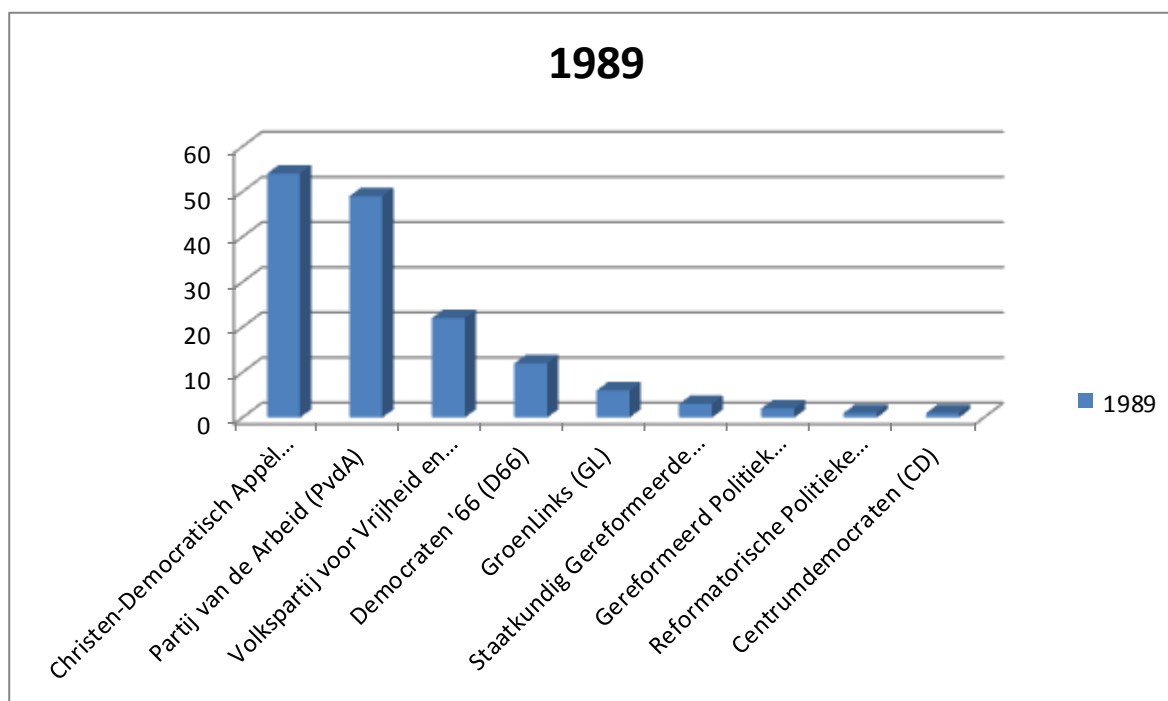
De belangrijkste vernieuwing was de fusie van de [PPR](#), de [PSP](#), de [EVP](#) en de [CPN](#). De laatste twee hadden in 1986 al geen zetels meer behaald. Ze gingen nu verder onder de naam [GroenLinks](#): een links-progressieve partij. Janmaat kwam bij deze verkiezingen weer terug in de Kamer, weliswaar niet onder de vlag van de Centruumpartij, maar als lid van de [Centrumdemocraten](#) (CD).

[D66](#) deed het, weer onder Van Mierlo, bij deze verkiezingen heel goed. De partij ging van 9 naar 12 zetels, maar D66 bleef last houden van een 'jojo-effect'. De ene keer won de partij behoorlijk wat zetels, maar ze gingen er ook net zo snel weer af. Dit in tegenstelling tot de [SGP](#), die een abonnement leek te hebben op drie zetels. De VVD verloor vijf zetels.

Wist je dat:

- ...alle omroepen nu een bijdrage leverden aan het lijsttrekkersdebat op televisie, omdat veel omroepen boos waren dat de NCRV in 1986 het lijsttrekkersdebat mocht uitzenden?

Dit leidde tot het kabinet Lubbers III (CDA, PvdA, totaal 103 zetels).